

سرمقاله

استراتژی برای اقتصاد شکر

صفحه ۵

بازبینی بنیادین

بهمن دانایی

تناقض بزرگ ۵۰ ساله در فعالیت‌های مرتبط با تأمین محصولات کشاورزی و غذایی در ایران تا زمانی که بازبینی بنیادین و تدوین راهبردی برنامه‌ای به مثابه یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر در دستور کار قرار نگیرد همچنان پابرجا خواهد ماند. این تناقض تاریخی ریشه در تنظیم بازار کالاهای اساسی از دو مسیر واردات و نیز تولید داخلی دارد. در حالی که بیشترین سخنرانی‌ها و گفتارهای مقام‌های تراز نخست کشور این بوده و هست که وابسته کردن امنیت غذایی به واردات یک خطای راهبردی است و می‌تواند پاشنه آشیل ایران در سیاست خارجی به حساب آید اما در عمل متأسفانه این ضرورت هرگز راهنمای عمل به‌طور همه‌جانبه نبوده است. تاریخ همین نیم سده تازه سپری شده نشان می‌دهد حتی در سال‌های خشکسالی ارزی نیز واردات کالاهایی مثل شکر برای تنظیم بازار در اولویت بوده و نیز در سال‌هایی که ارز فراوان داشته‌ایم نیز همین اتفاق افتاده است.

اگر از انگیزه‌های پیدا و پنهان این راهبرد متکی به واردات در کالایی مثل شکر عبور کنیم و پیامدهای آن را بررسی کنیم می‌بینیم نوسان در میزان تولید چغندر، نیشکر و شکر در این دهه‌ها بسیار معنادار بوده و هست. به این ترتیب که میزان تولید در دامنه‌ای میان تولید ۵۰۰ هزار تن شکر و دو میلیون تن شکر را شاهد بوده‌ایم که تنها دلیل آن به اولویت‌بندی‌های مدیران است.

ادامه در صفحه ۲

مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی اعلام کرد

آمادگی صنعت نیشکر برای مقابله با بحران‌های احتمالی

میلیارد تومان خسارت به مزارع نیشکر وارد شد؛ اما با وجود خسارت‌های وارد شده به کشت و صنعت‌ها، وقفه‌ای در خدمات‌رسانی به مناطق پیرامونی در احداث و ترمیم سیل‌بندها ایجاد نشد.

جاده‌سازی در مناطق سیل‌زده، ترمیم سیل‌بند، خاکریزی، ایجاد دایک حفاظتی برای روستاها، آبرسانی به روستاها، جابه‌جایی ماشین‌آلات سنگین دیگر ارگان‌ها، سوخت‌رسانی به کلیه ماشین‌آلات فعال، ایجاد سد بر روی کانال آبیاری، جابه‌جایی ماشین‌آلات سنگین و... بخشی از خدماتی بود که شرکت‌های توسعه نیشکر هم‌زمان با وقوع سیلاب انجام داد. در دومین روز نمایشگاه بین‌المللی مدیریت بحران «ایران قوی ۱۴۰۲» مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر به همراه رییس سازمان مدیریت بحران از غرفه‌های حاضر در نمایشگاه بازدید کرد.

برگزاری نشست‌های تخصصی با حضور مسؤولان کشوری در غرفه شرکت توسعه نیشکر از دیگر برنامه‌های اجرا شده در دومین روز نمایشگاه بین‌المللی مدیریت بحران بود. در این نمایشگاه، شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی آخرین دستاوردها و عملکرد خود در حوزه مدیریت بحران را به نمایش گذاشته که مورد استقبال بازدیدکنندگان قرار گرفته است؛ این رویداد بین‌المللی از دوشنبه (چهارم دی‌ماه) در مصلاي بزرگ تهران برپا شده و تا ششم دی‌ماه ادامه داد.

مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی در حاشیه برگزاری نمایشگاه بین‌المللی مدیریت بحران (ایران قوی ۱۴۰۲) از آمادگی این شرکت برای مشارکت و هم‌افزایی با ستاد مدیریت بحران استانداری به منظور مقابله با بحران‌های احتمالی خبر داد.

مدیرعامل شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی در حاشیه برگزاری نمایشگاه بین‌المللی مدیریت بحران (ایران قوی ۱۴۰۲) از آمادگی این شرکت برای مشارکت و هم‌افزایی با ستاد مدیریت بحران استانداری به منظور مقابله با بحران‌های احتمالی خبر داد. عبدالعلی ناصری تأکید کرد که صنعت نیشکر با برنامه‌ریزی از بحران‌هایی نظیر سیل و خشکسالی عبور کرده و به شکوفایی رسیده است. او با اشاره به این بحران‌ها اذعان کرد که با وجود بحران‌هایی نظیر سیلاب، هجوم ملخ‌ها و خشکسالی در چند سال اخیر، شرکت توسعه نیشکر توانسته به سودآوری مناسبی دست یابد و از گردنه بحران‌ها به سلامت عبور کند؛ در این زمینه، تلفیق تجارت و تولید، برنامه‌ریزی و هم‌ت جهادی کارکنان بسترساز عبور از بحران‌ها و رسیدن به اهداف عالی این شرکت بوده است.

با وقوع سیلاب در بهمن و اسفندماه ۱۳۹۷ و فروردین‌ماه ۱۳۹۸، ۴۰ هزار هکتار از اراضی نیشکر دچار آسیب جدی شد و بیش از پنج هزار

طعم شیرین واردات شکر

دکتر سید محمود علیزاده طباطبایی (مدیرکل اسبق سازمان برنامه و بودجه)

واردات شکر با تعرفه اندک به بهانه حمایت از مصرف‌کننده با مانعی به نام تولید مواجه بوده و چند کارخانه تولید شکر مانع منافع واردکنندگان انحصاری شکر بودند ولی منافع واردکنندگان خود اتکالی به محصول داخلی را مختل کرده و با ارز ترجیحی صدها میلیارد تومان سود به جیب واردکنندگان سرازیر کرد و این تصمیم تولید چغندر و قند و شکر را با خسارات جبران‌ناپذیری مواجه کرد.

در دولت یازدهم و دوازدهم توازن تولید داخلی با واردات شکر با محوریت تولید داخل انجام می‌شد، ولی در دولت سیزدهم اولویت به واردات شکر داده شد. مدیران و فعالان و صاحبان کارخانه‌های قند نمی‌دانند دولت و مجلس به دنبال تأمین منافع تولیدکننده هستند، یا مصرف‌کننده و واردکننده. این صنعت با هزاران کشاورز که هر کدام می‌خواهند برای زمین خود برنامه‌ریزی کنند، در ارتباط است. آنها به راحتی می‌توانند محصول جایگزین انتخاب کنند و سود مطمئن تری کسب کنند، مگر اینکه به این باور برسند که رشد تولید و کنترل تورم جدی است و مجدانه پیگیری می‌شود.

در صفحات دیگر می‌خوانید:

عدم تعادل در واردات

صفحه ۸

نقاط قوت نیشکر خوزستان

صفحه ۷

انتقاد بازوی پژوهشی از وضعیت غذا در کشور

صفحه ۴

کام «قند قهستان» شیرین شد

صفحه ۳

بازینی بنیادین

ادامه از صفحه اول

پرسش بنیادین در این باره که لازم است تا زمان رسیدن به نتیجه نهایی بارها و بارها طرح و بحث شود این است که آیا نظام جمهوری اسلامی قصد دارد از تولید داخلی شکر و دیگر مواد غذایی مشابه حمایت کند یا نه؟ کارشناسان زراعت و نیز مدیران با تجربه باور دارند برای اینکه اراضی زراعی ایران از فرسودگی زود هنگام و شتابان رها شود کشت چغندر قند به مثابه یک ضرورت فنی باید در دستور کار قرار گیرد و این دلیل به تنهایی می‌تواند حمایت از تولید شکر را توجیه اقتصادی و درازمدت کند. از سوی دیگر نوسان شدید در درآمد حاصل از صادرات نفت و تنگناهای ارزی نیز فرمان می‌دهد در حالی که می‌توان ارزهای گران‌بها را برای کالاهای دیگر تخصیص داد و شکر تولید داخل را جایگزین واردات کرد نافرمانی در این باره نابخشودنی است. نکته بسیار با اهمیت دیگر درباره تولید شکر

از چغندر در داخل تاریخ کامیاب فعالیت‌های رخ داده در دهه‌های پشت سر گذشته است. به این معنی که کارخانه‌های شکر دهه‌های پشت سر همی است که کشت قراردادی با چغندرکاران را اجرا می‌کنند و با دادن نهاده‌های تولید به آنها کمک می‌کنند تولید را در دستور کار قرار دهند.

با توجه به مزیت‌هایی که در بالا نگاشته شده و نیز ضرورت‌های اجرای راهبرد تولید شکر از داخل برای تنظیم بازار این محصول اما چند مانع وجود دارد که راه را بر این راهبرد بسته است. یک صخره بزرگ بر سر راه گذاشته شده دخالت دولت در قیمت‌گذاری است. دولت و بخش بوروکرات دولت با کمترین زحمت

و تخصص در تولید زراعی به خود حق می‌دهد به بهانه ارزان نگه داشتن قیمت شکر در فرآیند این کار دخالت تمام‌عیار کند. دولت‌های گوناگون با شدت و ضعف در این راه شعار و برنامه‌های خصوصی‌سازی را به مثابه اصل حکومتی نادیده گرفته و تولید را نیز دولتی کرده‌اند. بازینی در این مقوله یک ضرورت پایان‌ناپذیر است.

یک صخره دیگر کارگذاشته بر سر راه حمایت از تولید داخلی شکر بازی و تغییرات در نرخ ارز تخصیصی برای واردات این کالا است. در حالی که قیمت دلار آزاد نزدیک به دوبرابر قیمت دلار تخصیصی داده برای واردات شکر است دولت تمایل دارد دلار ۲۸۵۰۰ تومانی برای واردات اختصاص دهد در حالی که تولید با دلار بالاتر انجام می‌شود. این کار باید روزی به پایان برسد و تبعیض ارزی دست از سر اقتصاد شکر بردارد.

تلخی کار در اینجا است که با وجود قانون برای حمایت از تولید داخل که در اختیار وزارت جهاد کشاورزی است و می‌تواند از آن که به اسم قانون انتزاع مشهور است استفاده کند را نیز کنار گذاشته‌اند. متأسفانه وزارت جهاد کشاورزی به جای حمایت از تولید داخل برای تنظیم بازار از واردات به عنوان اولویت استفاده می‌کند.

حالا که مجلس در حال تدوین و تهیه برنامه ۵ ساله توسعه و نیز بودجه ۱۴۰۳ است بهترین فرصت برای بازینی بنیادین درباره حمایت از تولید داخلی محصولات کشاورزی است و نباید این فرصت را از دست داد.

طعم شیرین واردات شکر

ادامه از صفحه اول

آیا دولت قرار است برای حمایت از مصرف‌کننده، منافع واردکننده را با نرخ ترجیحی ارز تأمین کند یا امیدی به حمایت از تولید داخلی هست؟ تشدید فشار بر تولیدکننده و کشاورز داخلی برای کنترل تورم با تثبیت قیمت دستوری، با واقعیت حمایت از واردکننده با تخصیص ارز ترجیحی در تعارض است. تولیدکننده نمی‌تواند با کشاورز خارجی و واردکننده با ارز ترجیحی رقابت کند. شاید قیمت دستوری برای واردکننده‌ای که ارز ترجیحی دریافت می‌کند منطقی باشد ولی کشاورز و تولیدکننده داخلی باید بتوانند با کشاورز و تولیدکننده خارجی با قیمت واقعی ارز رقابت کنند. قیمت تثبیتی شکر که با قیمت جهانی متفاوت است، می‌تواند زمینه‌ای برای قاچاق شکر به کشورهای همسایه باشد.

بر اساس اعلام مبادی رسمی نیاز بازار داخلی شکر دو میلیون و سیصد هزار تن است که ۲۰ درصد آن به مصرف خانوار و ۸۰ درصد آن به مصرف صنفی-صنعتی می‌رسد. در سال گذشته تولیدکنندگان داخلی با استحصال نیشکر و چغندر قند یک میلیون و ششصد هزار تن شکر وارد بازار کردند، یعنی ۳ برابر مصرف خانوار و ۸۰۰ هزار تن شکر نیز از سایر غلات تولید شده که جمعا در سال گذشته دو میلیون و چهارصد هزار تن شکر توسط تولیدکنندگان داخلی تولید شده است که یکصد هزار تن بیش از کل مصرف داخلی است. در همین بازه زمانی برخی از واردکنندگان عمده یک میلیون و دویست و پنجاه هزار تن شکر مازاد بر نیاز کشور با نرخ ارز ترجیحی وارد کرده‌اند و این واردات با ارز ترجیحی منجر به قاچاق شکر شده است.

صنعت نوشابه‌سازی اولین مصرف‌کننده شکر یارانه‌ای است. چه نیازی به پرداخت یارانه به صنعت نوشابه‌سازی یا سایر صنایع شیرینی‌سازی هست؟ با حذف ارز ترجیحی و آزادسازی قیمت شکر می‌توان هم از تولیدکننده داخلی حمایت کرد و هم یارانه را به مصرف‌کننده واقعی به‌طور مستقیم پرداخت کرد و هم جلوی قاچاق را گرفت و هم صنایع داخلی امکان رقابت با تولیدکننده خارجی را پیدا می‌کنند. در سال ۱۴۰۱ یک میلیون و دویست و پنجاه هزار تن شکر به قیمت ششصد و هفتاد و هشت میلیون دلار وارد کشور شد.

این واردکننده‌ها به ازای هر دلار واردات حداقل بیست و چهار هزار تومان سود برده‌اند و این بدان مفهوم است که در سال ۱۴۰۱ واردکنندگان شکر، نزدیک بیست هزار میلیارد تومان سود برده‌اند. اقتدار مافیای شکر از سال ۱۳۸۵ در دولت احمدی‌نژاد شکل گرفت که در آن دولت به بهانه حمایت از مصرف‌کنندگان تعرفه واردات شکر را به پایین‌ترین مبلغ رساندند و این تصمیم نقطه عطفی در تاریخ صنعت قند و شکر بود که به سقوط تولید چغندر و قند و شکر منجر شد ولی مجلس

افزایش شده یا مصرف، چنین افزایشی داشته یا منافع دوستان اقتضای افزایش تخصیص ارز ترجیحی به واردات شکر را داشته است؟ ماده ۳ قانون تمرکز وظایف بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۹۲، وزارت جهاد کشاورزی را موظف کرده برای تأمین نیاز داخلی و تنظیم مازاد شکر به نحوی عمل کند که سالانه حداقل ۱۰ درصد به میزان تولید داخلی افزوده شود، در صورتی که این قانون از سال ۹۶ که تولید داخلی دو میلیون تن بوده تا امروز اجرا شده بود، تولید داخلی سال ۱۴۰۲ باید به ۴ میلیون تن می‌رسید و ایران جزو کشورهای صادرکننده شکر بود.

افزایش تولید نیشکر علاوه بر تقویت روند خودکفایی در شکر می‌تواند به افزایش تولید گوشت قرمز نیز کمک کند، چراکه پسماند خشک گیاه جادویی نیشکر، خوراکی مقوی و خوش طعم باب میل دام است. نمی‌توان از تولیدکننده داخلی انتظار داشت از یک سو با کالای وارداتی با ارز ارزان و از طرف دیگر با قیمت‌گذاری دستوری به جنگ واردات برود. چه لزومی دارد برای کالایی که مصرف آن زیان بار است و دولت سالانه صدها میلیارد تومان باید به مصرف درمان بیماران دیابتی برساند، ارز ترجیحی اختصاص داده شود؟ از طرفی برخی از واحدهای صنعتی مرتبط با شکر با دریافت ارز ارزان اقدام به تولید فرآورده‌هایی می‌کنند که با کمترین تغییر، فرآورده را صادر و به اسم ارز صادراتی بیشترین استفاده را می‌کنند؛ در واقع صادرکنندگان محصولات تولیدی از شکر وارداتی با پنجاه درصد تخفیف در قیمت ارز، قاچاقچیان رسمی صادرات شکر هستند، چراکه قیمت شکر در کشورهای همسایه تنی ۶۰۰ دلار است و این به اصطلاح تولیدکنندگان شکر ۳۰۰ دلاری از دولت می‌گیرند. با توجه به اینکه مصرف صنفی شکر تقریباً سه برابر مصرف خانگی است، دولت می‌تواند با حذف ارز ترجیحی و آزادسازی قیمت، منافع ملی را حفظ کرده؛ در نهایت به طبقات نیازمند یارانه مناسبی برسد و با این اقدام جلوی قاچاق هزاران میلیارد ریال شکر را بگیرد. واقعی شدن قیمت‌ها می‌تواند به افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی بینجامد. کشور سالانه ۲.۵ میلیون تن شکر نیاز دارد که ۵۰۰ هزار تن مصرف خانوار و ۲ میلیون تن مصرف صنف و صنعت است و همگی از ارز یارانه‌ای استفاده می‌کنند. شکر مصرفی در صنعت به تولید کالاهایی نظیر نوشابه و شیرینی و شکلات می‌رسد که جزو کالاهای ضروری نیستند. چه تفاوتی بین گندم و شکر وجود دارد که گندم مصرف خانوار به قیمت رایانه‌ای به نانوا می‌فروخته می‌شود، ولی گندم بخش صنعت به قیمت آزاد فروخته می‌شود؟

بر اساس گزارش گمرک جمهوری اسلامی، واردکنندگان عمده شکر در سال ۱۴۰۱ به چند شرکت اختصاص دارد. آیا سازمان امور مالیاتی توانسته یا خواسته مالیات قانونی درآمد‌های این شرکت‌ها را وصول کند؟

در مقابل این تصمیم مقاومت کرد و با پیگیری انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر قانون انتزاع را تصویب کرد که طبق این قانون تجارت داخلی و خارجی شکر از وزارت بازرگانی منتزع و به وزارت جهاد کشاورزی واگذار شد و راه را برای حمایت از تولید داخلی در برابر بورش بی سابقه واردات شکر باز کرد و این سیاست در دولت آقای روحانی با وزارت آقای حجتی ادامه پیدا کرد، ولی در دولت آقای رییسی و در سال ۱۴۰۱ بیش از یک میلیون و دویست و پنجاه هزار تن شکر با ارز ترجیحی وارد کردند و سود هنگفت بیست هزار میلیارد تومانی نصیب واردکنندگان آن شد. برای سال زراعی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ هزاران کشاورز چغندرکار و ده‌ها کارخانه تولید شکر بلا تکلیف هستند و امکان برنامه‌ریزی برای خود را ندارند؛ زیرا نمی‌دانند سیاست تجاری دولت برای این دوره بر چه پایه‌ای استوار است. آیا می‌خواهند از تولید داخلی حمایت کنند یا بر اساس سیاست‌های قبلی منافع واردکنندگان ارجحیت دارد؟ هر بار شعار مهار تورم مطرح می‌شود، سیاست دولت برای مهار تورم، تشدید فشار بر کارخانه‌های تولید شکر برای تثبیت قیمت است و دیواری کوتاه‌تر از دیوار تولید نمی‌شناسند. قانون، علم اقتصاد و عرف بازار بیانگر این واقعیت هستند که انجام هر فعالیتی در اقتصاد نیاز به ثبات سیاست‌های اقتصادی و مدیریتی دارد، ولی به نظر می‌رسد دولت هنوز برای سال ۱۴۰۳ مکانیزمی برای ساماندهی بازار شکر ندارد. دولت به تولیدکنندگان که از رانت ارز ترجیحی برخوردار نیستند، دستور تثبیت قیمت را می‌دهد و از افزایش قیمت در بازار بیم دارد ولی تولیدکننده نمی‌تواند اختیار فعالیت اقتصادی‌اش را با منطق غیراقتصادی به دولت بسپارد و این راه به بن بست می‌خورد و ادامه کنترل قیمت شکر آن هم با تزریق ارز ترجیحی، با توجه به افزایش قیمت جهانی شکر، منجر به قاچاق شکر خواهد شد. تنظیم بازار شکر با افزایش واردات برخلاف شعار محوری سال یعنی رونق تولید است.

افزایش ۱۴ برابری واردات شکر در دولت اول احمدی‌نژاد سبب کاهش ۶۰ درصدی تولید شکر در کشور شد و در دولت آقای رییسی این سیاست ادامه دارد. واردات شکر در سال اول دولت رییسی ۶ برابر سال ۹۷ و دو برابر سال ۱۳۹۹ بوده است که افزایش واردات هیچ توجیهی ندارد و تنها به نفع واردکنندگان مشخص و انحصاری است. تولید شکر داخلی که در سال ۱۳۹۶ به بیش از دو میلیون تن رسیده بود، در حال حاضر کمتر از یک و نیم میلیون تن است که پیش بینی می‌شود در سال ۱۴۰۳ از این مقدار هم کمتر باشد. در واقع دولت از یک طرف با تخصیص ارز ترجیحی از تولیدکنندگان خارجی حمایت کرد و از طرف دیگر با قطع گاز کارخانه‌های قند برای تأمین گاز خانگی، تولید را با رکود مواجه می‌کند.

ارز تخصیص یافته به واردات شکر در سال ۹۲ معادل یکصد میلیون دلار بوده و در سال ۱۴۰۱ به هفت برابر افزایش یافت. آیا جمعیت کشور

کام «قند قهستان» شیرین شد

بعد از یک دهه تعطیلی امروز با بازگشت کارخانه قند قهستان (پیرترین صنعت خراسان جنوبی) به چرخه تولید دوباره کام مردم شهرستان مرزی در میان شیرین شد. خراسان جنوبی؛ نیمه شهریور ماه امسال امامان جمعه اهل سنت و تشییع شهرستان مرزی در میان از آیت الله ریسی، رئیس جمهوری اسلامی ایران در دیداری که با مردم شهرستان دارالتقرب در میان داشت در خواست بازگشایی صنعت پیر و پا به سن گذاشته در میان یعنی کارخانه قند قهستان که تنها مشکل آن تأمین شکر برای بازگشت مجدد به چرخه تولید بود را کردند. در همان دیدار رییس جمهوری چند و چون ماجرا را از فرماندار در میان در زمینه کارخانه قند قهستان که ۱۰ سال از تعطیلی آن می گذشت را جویا شد و فردای همان روز یعنی ۱۶ شهریور ماه دفتر رییس جمهوری خواسته فرماندار در میان برای تأمین شکر کارخانه قند قهستان را به وزیر صنعت، معدن و تجارت ابلاغ کرد یعنی از روز بعد این درخواست مطالبه درمیانی در دستور کار مقامات کشوری قرار گرفت.

بالاخره در دولت سیزدهم آن هم با همراهی و همیاری دولتمردان کام مردم این شهرستان مرزی با بازگشت دوباره کارخانه قند قهستان به چرخه تولید شیرین شد و شاهد اشتغال زایی را در این کارخانه دوباره مردم این شهرستان مرزی و محروم خراسان جنوبی چشیدند

بیش از ۶ دهه است که از شروع به کار کارخانه قند قهستان در شهرستان در میان می گذرد و شاید یکی از دلایل شکل گیری شهر اسدیه هم همین کارخانه باشد. این کارخانه تا سال ۷۲ در اختیار دولت بود و بعد از آن به بخش خصوصی واگذار شد و بعد از واگذاری به بخش خصوصی هم تا سال ۸۰ براساس اسناد و مدارکی که موجود است خوب کار کرد اما در این سالها با توجه به اینکه چندین سال از کار کردن کارخانه می گذشت و دستگاههای آن مستهلک و قدیمی شده بود و نیاز به نوسازی داشت یکسری دستگاههای جدید برای کارخانه خریداری شد. از زمان خریداری دستگاهها این کارخانه هم نیازمند نقدینگی شد و مجبور شد از بانکها تسهیلات بگیرد اما گرفتن تسهیلات از بانکها همزمان شد با دوران رکود صنعت شکر ایران که این کارخانه هم مستثنی از این اتفاق بد نبود.

از این برهه دیگر کارخانه قند قهستان سیر نزولی را طی کرد و نتوانست از عهده پرداخت اقساطش برآید و انباشت بدهیها با توجه به ظرفیت کم کارخانه در تولید سبب شد تا نتواند از عهده هزینههای سنگین برآید.

علاوه بر این چون سوخت کارخانه کک و مازوت بود هزینههای آن سنگین تر هم شد همه این مسائل در کنار مدیریت نادرست سبب شد تا در سالهای اخیر کارخانه قند قهستان به مرز ورشکستگی برسد و سرانجام در سال ۹۲ تعطیل شود. با تعطیلی کارخانه تعداد زیادی از کارگران برای بهره‌مندی از بیمه بیکاری به تأمین اجتماعی معرفی شدند.

اشاره که نداشتن مدیریت صحیح مدیران قبلی سبب شد تا این کارخانه دچار رکود شود گفت: متأسفانه سال ۱۳۹۲ شاهد تعطیلی کامل این واحد تولیدی بودیم که سبب ایجاد گلایه‌مندی بین اقشار مردم شد، اما امروز بعد از یک دهه مطالبه مردمی و پیگیری مسؤولان شاهد راه‌اندازی مجدد آن با ظرفیت مصرف بیش از هزار تن چغندر قند و تصفیه حدود ۲۰۰ تن شکر خام هستیم.

افزایش ظرفیت تولید

مدیرعامل کارخانه قند قهستان با بیان اینکه افزایش ظرفیت تولید با محوریت تصفیه شکر خام و صادرات شکر سفید به صورت عبور موقت در دست پیگیری است افزود: این امر نیازمند توجه مسؤولان در تأمین مواد اولیه شکر خام است. به گفته عظیمی راه‌اندازی مجدد این کارخانه برای حدود ۲۰۰ نفر اشتغال زایی کرده که توسعه آن با به کارگیری ظرفیت کشاورزی منطقه و ایجاد خط تولید صنایع وابسته، زمینه اشتغال ۳۰۰۰ نفر فراهم خواهد شد. وی اضافه کرد: تبدیل شرکت قند قهستان به مجتمع کشت و صنعت و ایجاد مزرعه تولید برق خورشیدی از راهکارهای توسعه است و توجه به زمینه خوب تجارت در نزدیکی به کشور افغانستان و ایجاد مهاجرت معکوس در راستای راه‌اندازی بازارچه مبادلات تجاری در کنار کارخانه که در حال انجام است نیازمند کمک مسؤولان است.

تولّد دوباره پیرترین صنعت خراسان جنوبی

تولّد دوباره پیرترین صنعت خراسان جنوبی در آستانه ۶۳ سالگی نویدی شیرین برای مردم شهرستان در میان آن هم بعد از یک دهه تعطیلی کارخانه قند قهستان در این شهرستان مرزی به حساب می‌آید.

آن چه گرما بخش مراسم افتتاحیه این کارخانه آن هم در هوای سرد اسدیه مرکز شهرستان در میان با نم باران بود این بود که بعد از سالها دوباره شاهد به چرخش درآمدن چرخه‌های این کارخانه نه تنها برای تولید شکر و قند خواهند بود که قرار است صنایع تبدیلی دیگر که از محصولات مزیت‌دار خراسان جنوبی مانند زرشک، زعفران و عناب و... نیز می‌توان تولید کرد در چرخه تولید آن قرار گرفته است یعنی قند قهستان با محصولات شیرینی دیگری قرار است کام همه ایرانیان را شیرین کند.

قناعت استاندار خراسان جنوبی عنوان کرد: راه‌اندازی مجدد این کارخانه نشانه کار تیمی مسؤولان، حمایت معنوی ائمه جمعه شیعه و سنی و پیگیری مردم این خطه است که بالاخره راه‌اندازی مجدد این کارخانه امروز باعث خوشحالی و رفع دغدغه چندین ساله مردم شهرستان شده است.

قناعت ضمن تقدیر از پشتکار و تلاش مدیرعامل کارخانه قند قهستان در راه‌اندازی این واحد تولیدی، گفت: هر چه ما حمایت و پشتیبانی از واحدهای تولیدی داشته باشیم، شاهد رونق تولید در استان خواهیم بود.

عظیمی، مدیرعامل کارخانه قند قهستان نیز در آیین آغاز به کار مجدد این کارخانه اظهار داشت: این واحد تولیدی در سال ۱۳۳۸ به منظور رشد اقتصادی منطقه بنا شد و در سال ۱۳۴۰ با ظرفیت مصرف ۵۰۰ تن چغندر قند در روز فعالیت خود را آغاز کرد. وی با

انتقاد بازوی پژوهشی از وضعیت غذا در کشور

امنیت غذایی در ایران با شعار خودکفایی گره خورده است؛ اما در واقعیت نه امنیت غذایی از حد شعار فراتر رفته و نه خودکفایی. گزارش بازوی پژوهشی مجلس نشان می‌دهد رد سیاست‌های دولت پیکر ضعیف کشاورزی ایران را زخمی کرده است. دولت برای کنترل قیمت غذای شهرنشینان، تولیدات کشاورزی را سرکوب قیمت می‌کند؛ رسوب کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۱ به رکورد رسیده و دولت عزمی برای ایجاد تحول در این بخش نشان نمی‌دهد.

سرکوب سفره غذا

امنیت غذا در ایران به شعار خودکفایی گره خورده است، اما گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد هم امنیت غذا و هم خودکفایی جز شعار چیز دیگری نبوده است. این گزارش می‌گوید نه تنها در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ وضعیت غذا از نظر قیمت و تولید افت کرده است بلکه تأکید می‌کند با آغاز به کار دولت سیزدهم نیز عزمی برای تحول و رفع چالش‌های این بخش وجود نداشته است. برای نمونه از یافته‌های این گزارش، می‌توان به این مسأله اشاره کرد که دولت همواره برای کنترل قیمت غذای شهرنشینان، در عوض رفع موانع تولید، به سرکوب قیمتی تولیدات کشاورزی اقدام کرده است.

بررسی‌های گزارش همچنین نتیجه می‌گیرد که آمار تراز تجارت محصولات کشاورزی، در سال ۱۴۰۱ به رقم بی‌سابقه منفی ۱۳ میلیارد دلار رسیده است؛ یعنی نه تنها وابستگی به واردات به جد رقمی بالا دارد، بلکه صادرات محصولات کشاورزی نیز در شرایطی مناسب قرار ندارد. وابستگی به واردات نهاده‌های کشاورزی و همچنین محصولات نهایی این بخش، با افزایش قیمت جهانی انرژی و نیز دیگر نهاده‌های تولید در جهان، به علاوه رسوب بی‌سابقه کالا در بنادر، قیمت غذا در کشور را به شدت متأثر کرده است. تمامی این موارد در حالی روی داده است که مطابق چندین سند بالادستی قانونی دولت تکلیف به کاهش وابستگی و کنترل قیمت نهایی غذا برای مصرف‌کننده داخل دارد.

چالش امنیت غذایی

مقوله امنیت غذایی در شرایط کنونی جهان، به عنوان یکی از مؤلفه‌های امنیت ملی کشورها مطرح است. تحقق امنیت غذایی در ایران در دهه‌های گذشته با چالش‌های متعددی مواجه بوده است که برخی از آنها پس از گذشت سال‌ها، به شکل مزمن تبدیل شده و حتی حالت بحرانی به خود گرفته‌اند. بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد، تداوم برخی از این چالش‌ها ناشی از ایرادهای مدیریتی و عدم‌اهتمام جدی به مقوله خودکفایی در محصولات راهبردی کشاورزی است که خود را در نفوذ پایین دانش و فناوری در کشاورزی و به تبع آن بهره‌وری پایین تولیدات کشاورزی نشان می‌دهد. بررسی‌ها حاکی از آن است که در دو سال ابتدایی دولت سیزدهم در بخش کشاورزی نیز اقدامات فراگیر و اثربخشی مبتنی بر رویکردهای تحولی برای رفع این چالش‌ها صورت نگرفته است. تشویق خرد کردن اراضی با صدور سند مالکیت رسمی برای اراضی خرد، عدم مدیریت مناسب تبعات ناشی از حذف ارز ترجیحی، عدم ثبات لازم در سیاست‌های اقتصادی و اداری بخش، عدم اجرای برنامه مناسب و فراگیر به منظور افزایش ضریب نفوذ دانش و عدم‌اهتمام به احیای مرغ لاین سویه آرین، از جمله مهم‌ترین ایرادهای عملکردی این دوره است. با وجود این، فرصت‌های استفاده نشده فراوانی در بخش کشاورزی وجود دارد که در صورت بهره‌برداری از آنها می‌توان شاهد تحولات شگرف و جهش دانش‌بنیان در این

محصولات زراعی و همچنین ترویج کشت قراردادی نیز هرچند به عنوان پیش‌نیازهای توسعه کشاورزی مطرح هستند، به دلیل عدم توجه کافی به الزامات مربوطه و شناخت کامل از موضوع، از اقبال کافی در بین جامعه کشاورزان برخوردار نشده و تاکنون به نتایج موردانتظار و فراگیر دست نیافته‌اند. مضاف بر این تداوم رویه‌های گذشته باعث شد که مدیریت بخش کشاورزی نتواند در تحقق امنیت غذایی جامعه موفق عمل کند و علاوه بر ضربه‌های غیرقابل جبران به بخش تولید کشاورزی، دسترسی آحاد جامعه به مواد غذایی موردنیاز را نیز با مخاطره مواجه کند. با وجود تأکید اسناد بالادستی، دولت‌ها چندان در دستیابی به هدف امنیت غذایی از طریق اتکا به تولید داخلی، موفقیت کافی را نداشته‌اند و واردات نقش مهمی همواره در تأمین نیاز داخلی داشته است.

تکیه بر واردات محصولات کشاورزی اساسی و راهبردی، علاوه بر اینکه تولید داخلی را با چالش مواجه می‌کند، وابستگی کشور را به خارج افزایش می‌دهد؛ به‌ویژه وابستگی در تأمین مواد غذایی که به‌طور مستقیم بر امنیت غذایی و غیرمستقیم بر امنیت ملی اثرگذار است.

وابستگی حاد به واردات

یکی از چالش‌های امنیت غذایی در ایران، وابستگی قابل توجه کالاهای اساسی به واردات است، چراکه افزایش قیمت غذا در جهان، منجر به افزایش قیمت این کالاها در ایران خواهد شد. شاخص قیمت کالاهای اساسی در سال ۲۰۲۲ میلادی در جهان به رقم بی‌سابقه ۱۶۰ رسیده است که افزایش ۳۵ واحدی نسبت به سال ۲۰۲۱ را نشان می‌دهد. در نتیجه، قیمت‌های کنونی محصولات غذایی، در واقع به بیشترین مقدار خود در ۶۰ سال اخیر رسیده‌اند. اگرچه در ماه‌های اخیر مقدار این شاخص کاهش یافته است، اما کم‌کم مقدار آن از سال ۲۰۲۱ بیشتر بوده و بالاتر از مسیر خطی موردانتظار واقع شده است. یکی از دلایل افزایش قیمت کالاهای خطی موردانتظار اساسی کشاورزی، افزایش قیمت (نفت خام) انرژی در بازارهای جهانی است، زیرا رابطه مثبت و معناداری بین قیمت غذا و انرژی وجود دارد.

بخش بود. شواهد نیز نشان می‌دهد که در دوره ۱۴۰۲-۱۴۰۰، عزم و برنامه تحولی برای رفع چالش‌های اساسی فوق‌الذکر و دستیابی کشور به امنیت غذایی وجود نداشته است.

ضربه ارزی به غذا بدون ضربه‌گیر

یکی از مهم‌ترین تصمیماتی که تبعات آن تا چندین ماه برای بخش تولید کشاورزی ایجاد چالش کرد، توقف تخصیص ارز ترجیحی به واردات نهاده‌های اساسی در اردیبهشت سال ۱۴۰۱، بدون پیش‌بینی الزامات این سیاست بود که علاوه بر تحمیل هزینه به تولیدکنندگان بخش دام و طیور، سبب تحمیل هزینه به قشر متوسط جامعه و عدم رعایت مناسب عدالت توزیعی شد. با این تصمیم، شوک قیمتی عظیمی به این نهاده‌ها و زنجیره‌های تولید مرتبط در بخش دام و طیور وارد شد که سرانجام به ایجاد التهاب در بازار مواد پروتئینی انجامید. در نهایت نیز با وجود اینکه کشور در برخی از ماه‌ها با مزاد تولید در این بخش مواجه بود، دولت مجبور شد برای تنظیم بازار اقدام به واردات گوشت و مرغ کند. این در حالی است که سیاست صادراتی کارآمد و باثباتی نیز در این مدت توسط دولت اتخاذ نشد و به‌رغم تکالیف قانونی موجود، مبنی بر حمایت از توسعه صادرات و ممنوعیت هرگونه اخذ عوارض صادراتی، صادرات دام زنده چندین مرحله با ممنوعیت مواجه شد.

رسوب بی‌سابقه کالا

از سوی دیگر چالش‌های مرتبط با توزیع خوراک دام و طیور، کماکان ادامه دارد و نارضایتی در واحدهای تولیدی از نظر دسترسی به این اقلام مشهود است؛ این در حالی است که در سال ۱۴۰۱، رسوب بی‌سابقه حجم بالایی از کالاهای اساسی در بندر امام خمینی (ره)، آن هم به دلیل اختصاص سهم بالایی از واردات این اقلام به شرکت دولتی پشتیبانی امور دام برخلاف قوانین بالادستی رخ داد.

از دیگر ایرادهای عملکردی در حوزه محصولات پروتئینی می‌توان به شکست پروژه احیا و توسعه مرغ لاین آرین اشاره کرد که به دلیل اهمال در فعالیت‌های مرتبط با تحقیق و توسعه، از اقبال مناسبی در بین مرغداران برخوردار نشد. اقداماتی مانند تدوین و ابلاغ سند ملی الگوی کشت

امنیت روی نمودار

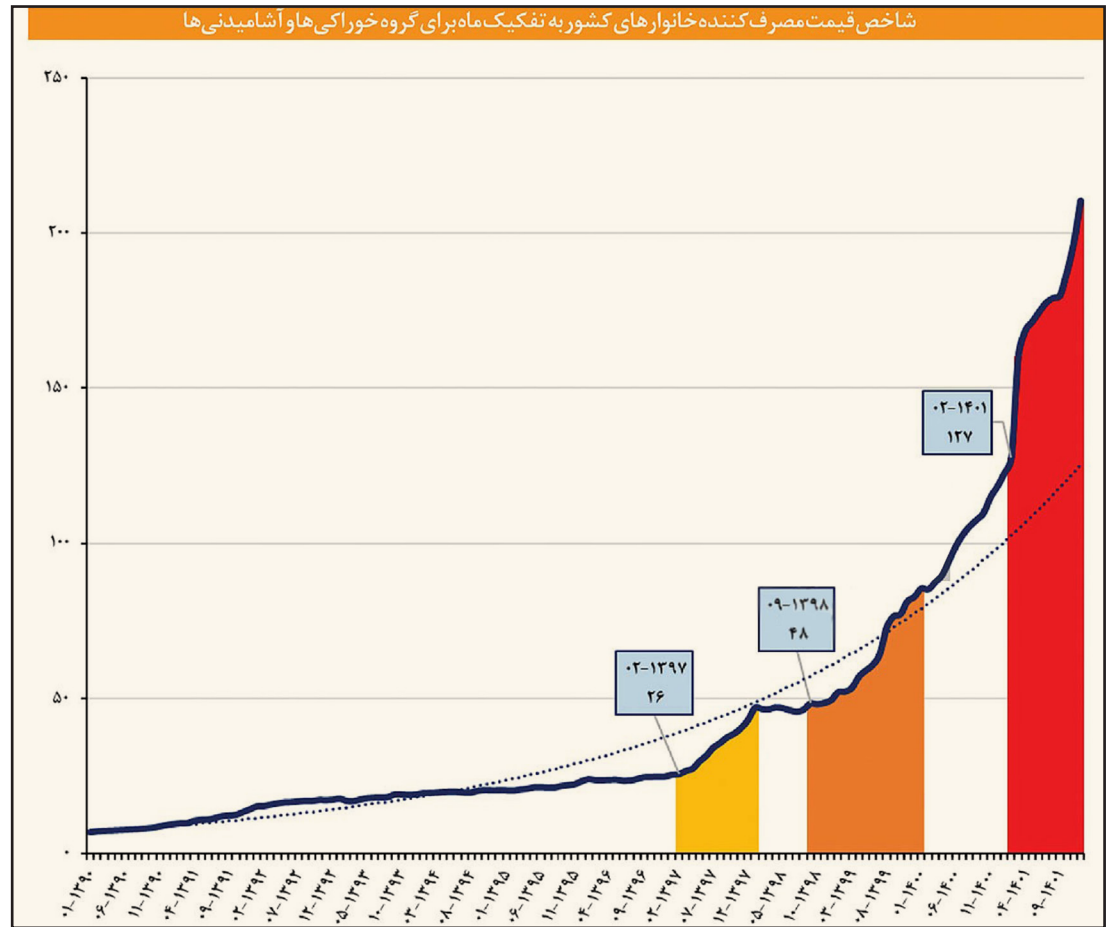
استراتژی برای اقتصاد شکر

بدون چون و چرا اقتصاد و صنعت شکر یکی از فعالیتهای خاص در میان اقتصاد دیگر کالاها به حساب می‌آید. این صنعت از یک سو می‌تواند با استفاده از شرایط مساعد سیاست‌گذاری‌های کلان و نیز سیاست‌های ملی و مرتبط با این فعالیت همه نیاز داخل خانواده‌های ایرانی را به این کالا تأمین کند و از سوی دیگر چندین دهه است حمایت کافی و لازم و مستمر از آن در دستور کار دولت‌ها و نهادهای اصلی قرار نگرفته است. حقیقت این است دولت‌های ایران تا آینده نزدیک نمی‌توانند روی درآمد حاصل از صادرات نفت حساب کنند و دلارهای ارزان در اختیار واردات شکر قرار دهند. این چشم‌انداز به تنهایی کافی است که مدیران تراز نخست کشور را متقاعد کند راهبردی برای اقتصاد و صنعت شکر تهیه و برای اجرا به دولت‌ها ابلاغ کنند. اگر این اتفاق نیفتد و بازهم دست روی دست بگذاریم و ناهمواری‌ها و تبعیض‌ها و کاستی‌ها و کجی‌های تحمیل شده بر اقتصاد شکر ادامه یابد فرسودگی حتمی خواهد شد. در حالی که ایران استعداد دارد به میزان کافی برای مصرف کل خانواده‌های ایرانی شکر تولید کند چرا نباید راه‌ها را هموار کرد و چرا شرایط به سامان نمی‌رسد؟

متأسفانه تجربه نشان می‌دهد در ایران وضعیت سیاسی گونه‌ای بوده و هست که استراتژی برای توسعه صنعتی به‌طور کلی تهیه نشده است و از سال ۱۳۸۹ به این طرف این مسأله دست به دست شده و تهیه استراتژی صنعتی نادیده گرفته شده است. به همین دلیل است که صنعت شکر نیز بلا تکلیف مانده و معلوم نیست در آینده به کدام سو گرایش پیدا می‌کند یا به عبارت بهتر به کدام سو کشیده می‌شود. نگهداری و رونق دادن به یک صنعت ۱۳۰ ساله در ایران که با همه بی‌مهری‌های دولت‌های گوناگون هنوز سرپا مانده‌اند یک ضرورت است و این ضرورت جز با تهیه یک راهبرد درازمدت که همه جنبه‌های اقتصاد و صنعت شکر را برای یک دوره بیشتر از دوره برنامه‌های توسعه ملی باشد ممکن نیست.

در این راهبرد باید مشخص شود راهبردهای حمایتی از اقتصاد و صنعت قند و شکر کدامند و تا چه زمانی ادامه خواهند داشت. در این راهبرد باید گنجانده شود که سهم و نقش تولید داخل در تنظیم بازار این محصول چقدر است و چقدر پررنگ است. مقوله دادن بارانه به شکر برای مصرف خانواده‌ها از مصرف صنایع با دقت و کارشناسانه بررسی شود علاوه بر اینها باید در راهبرد صنعت و اقتصاد شکر حمایت‌های مالی برای نوسازی و بازسازی بنیادین صنعت شکر گنجانده شود و نیز برای دوره‌ای که قرار است راهبرد تهیه شده در دستور قرار گیرد تعرفه واردات شکر باید به دقت تنظیم شود. استفاده از تجربه و دانش انباشت شده تاریخی در کارخانه‌های قند در ایران نیز باید در این سند دیده شود. انجمن صنفی کارخانه‌های قند و شکر آماده در اختیار گذاشتن تجربه اجرایی لازم برای تهیه راهبرد اقتصاد و صنعت شکر است.

در نمودار این مطلب، روند افزایشی مستمر شاخص قیمت مصرف‌کننده گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها برای کشور در دوره ۱۳۹۰-۱۴۰۲ مشهود است؛ سه نقطه نشان‌دهنده در این نمودار، به ترتیب مربوط به از سرگیری تحریم‌های جهانی (اردیبهشت سال ۱۳۹۷)، شیوع ویروس کرونا (آذر سال ۱۳۹۸) و حذف ارز ترجیحی (اردیبهشت سال ۱۴۰۱) هستند که هر کدام به نوعی آغازگر رشد جهشی قیمت مواد غذایی در سبد مصرفی خانوارهای کشور بوده‌اند؛ اعداد شاخص در این ماه‌ها به ترتیب ۲۶، ۴۸ و ۱۲۷ بوده است. در بین این سه نقطه زمانی، اوجگیری همزمان قیمت‌های مواد غذایی در داخل و خارج در نقطه «شیوع ویروس کرونا» نشانگر تأثیرپذیری قیمت‌های داخلی مواد غذایی از قیمت‌های جهانی است. این نقطه در نمودار ۱، برای سال ۲۰۱۹، به عنوان آغاز اوجگیری قیمت‌های جهانی مواد غذایی مشهود است؛ به طوری که عدد شاخص قیمت جهانی غذا که در آن سال ۱۳۹۶ بوده است، در مارس سال ۲۰۲۲، با ۶۱ درصد افزایش به عدد ۱۶۰ رسیده است. در ایران نیز این شاخص از عدد ۴۸ در آذرماه سال ۱۳۹۸ با ۷۳ درصد افزایش به عدد ۳۸، در اسفند سال ۱۳۹۹ رسید. دو مورد دیگر، یعنی «از سرگیری تحریم‌های جهانی» و «حذف ارز ترجیحی» به ترتیب مربوط به اردیبهشت سال ۱۳۹۷ و اردیبهشت سال ۱۴۰۱ نیز نشانگر تأثیر نوسانات ارزی بر قیمت مواد غذایی داخلی هستند و آسیب‌پذیری کشور در نتیجه وابستگی به واردات اقلام غذایی را نشان می‌دهند.

سرکوب قیمت در بخش کشاورزی

همواره یکی از دغدغه‌های سیاست‌گذاران امنیت غذایی در کشور، تأمین غذای ارزان برای خانوار شهری بوده است. همین الگوی فکری، غالباً از طریق سرکوب قیمت‌های تولیدکنندگان بخش کشاورزی پیگیری شده است. در اکثر مقاطع زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ قیمت‌ها در بخش کشاورزی به زیان این بخش سرکوب شده‌اند. برخلاف تکلیف قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر نیل به خودکفایی ۹۵ درصدی در محصولات اساسی و مثبت شدن تراز تجاری در بخش کشاورزی و همچنین قانون تمرکز وظایف و اختیارات بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی مبنی بر افزایش سالانه ۱۰ درصد بر میزان تولید داخلی محصولات و کالاهای اساسی زراعی، باغی و گیاهان دارویی، میزان تولید محصولات اساسی کشاورزی طی دوره اجرای برنامه ششم توسعه تا پایان سال ۱۳۹۸، حدود ۰/۰۶ درصد کاهش یافته است. همچنین تراز تجاری بخش کشاورزی و غذا در سال ۱۴۰۱، از لحاظ وزنی، به منفی ۱۷ میلیون تن و از لحاظ ارزشی، با افتی بی‌سابقه به منفی ۱۳ میلیارد دلار رسیده است. گفتنی است شرکت‌های دولتی فعال در بخش بازرگانی کشاورزی نیز با وجود تکالیفی که برای ارتقای تولید داخلی دارند، به واردکننده‌های اصلی کالاهای اساسی تبدیل شده‌اند.

تراز تجاری منفی کشاورزی

بررسی تراز تجاری محصولات راهبردی زراعی، شامل گندم، جو، ذرت و کنجاله سویا نیز حاکی از افزایش ۳۰۲ درصدی تراز تجاری وزنی منفی و افزایش ۸۷۱ درصدی تراز تجاری ارزشی منفی طی دوره ۳۰ ساله ۱۴۰۱-۱۳۷۲ است.

همچنین برای اولین بار در دوره زمانی مورد بررسی از تجارت کشاورزی و غذا در ایران در سال ۱۴۰۱، ارزش یک کیلوگرم کالای وارداتی از ارزش یک کیلوگرم کالای صادراتی بیشتر شده است. این تغییرات می‌تواند نگرانی جدی را در مورد از بین رفتن جایگاه صادرات محصولات کشاورزی ایران ایجاد کرده و واردات در سال‌های آتی را با هزینه‌های افزایشی مواجه کند.

نیشکر شگفتی ساز تاریخ بورس می شود

رئیس هیأت مدیره شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی شفافیت مالی، اجرای پروژه های جدید و فروش نقدی محصولات نیشکری را از مزیت های شرکت توسعه نیشکر برشمرد که به سوددهی سهام این شرکت در بازار سرمایه منجر می شود.

حامد عین افشار در حاشیه برگزاری نشست مشترک فعالان بازار سرمایه با مدیران ارشد شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی با اشاره به مزیت ها و ظرفیت های شرکت توسعه نیشکر اعلام کرد که این شرکت به یکی از بزرگ ترین عرضه های تاریخ بورس تبدیل می شود و شگفتی ساز تاریخ بورس خواهد شد. او تکمیل زنجیره تولید و ایجاد ارزش افزوده را از مزیت های این شرکت عنوان و بیان کرد که کارخانه های تولید کود «فسفاته» و «نیترات»، کاغذ، کارخانه قند شهدای دزفول و تولید «سانس» اکالیپتوس از جمله پروژه های در دست احداث است که با افتتاح و بهره برداری آنها، ارزش و جایگاه شرکت توسعه نیشکر بیش از گذشته می شود.

عین افشار به مزیت های عرضه سهام شرکت ها در بورس اشاره کرد و گفت، یکی دیگر مزیت های شرکت توسعه نیشکر، این است که شرکت از ابتدای تأسیس به دلیل محدودیت ها، هیچ گونه تجدید ارزیابی دارایی ها و افزایش سرمایه نداشته است؛ لذا پس از پذیرش در بورس، موانع برطرف می شود و با تجدید ارزیابی و افزایش سرمایه،

شرکت هستند و بر اساس این شرکت ها، صورت های مالی شرکت توسعه نیشکر منصفانه و دقیق است که نشان از شفافیت دارد.

سود مطلوبی عاید سهام داران خواهد شد. او همچنین اظهار کرد که سازمان های حسابرسی و شرکت های معتمد بورس، حسابرس این

نبرد بودجه، احیای کارخانه «قند ممسنی» را در آستانه توقف قرار داده است

خصوص کارخانه قند ممسنی هنوز درخواستی به ما نرسیده است. فرامرزی خاطر نشان کرد: با توجه به اینکه اشتغال خوبی که صنایع ایجاد کرده اند وظیفه داریم تا جایی که امکان دارد و منابع در اختیار ماست به آنها کمک کنیم. وی افزود: از طرفی ما باید اولویت ها را لحاظ کنیم، یعنی منابعی که در اختیار ماست در حوزه های که صنایع احتیاج دارند بیشترین ارزش را برای استان دارد یا در حوزه های دیگر. در واقع این نکته را در نظر می گیریم که حمایت مالی چقدر توجیه پذیر است. باید منابع به شکلی هزینه شود که بالاترین ارزش برای استان ایجاد شود اما مجزا از این مسأله وظیفه ما حمایت از صنایع قوی و شناسنامه دار استان است. فرامرزى اعلام کرد: اعتباراتی که به استان از محل تبصره ۱۸ تخصیص مییابد برای دستگاه ها هنوز اختصاص پیدا نکرده و تنها برای نهادهای حمایتی تاکنون تعریف شده است. مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان فارس تأکید کرد: ما تمام امکانات اعم از مادی و معنوی و تمام ارتباطاتمان چه در سطح استان و چه سطح ملی را متمرکز می کنیم برای کمک به صنعت. صنایع اساسی و پایه استان اگر احتیاج به کمک دارند حتماً با سازمان اقتصاد و دارایی ارتباط بگیرند ما قول می دهیم که هر آنچه در توانمان است برای حمایت از صنایع پیاده کنیم.

کارخانه بخواهد که ضرر است و ما اعلام کرده ایم باید ده هزار تن اولیه برسد و قول بیست هزار تن بعدی هم داده شود تا ما تولید را شروع کنیم. هیأت حمایت درخواست ۱۶۰ میلیارد تومان تسهیلات کرده است اما هنوز تأمین اعتباری صورت نگرفته است

نماینده ویژه استاندار در کارخانه قند ممسنی رستم گفت: فاز چغندری را هم که شروع کردیم، متأسفانه بودجه الان وجود ندارد. از سوی هیأت حمایت قریب به ۲۸ میلیارد تومان بودجه تزریق شد که ۱۶ میلیارد و چهارصد میلیون تومان آن صرف پرداخت مطالبات کارگران و بازنشستگان کارخانه شد و کمتر از ۱۲ میلیارد تومان برای تعمیرات کارخانه مصرف شده است. باقری با بیان اینکه برای ادامه تعمیرات فاز دو که استحصالی محصول از چغندر قند است نیاز به تأمین اعتبار است، تصریح کرد: سازمان برنامه و بودجه هنوز بودجه ای به هیأت حمایت تخصیص نداده است که به ما تزریق شود. هیأت حمایت از بند ب جزء ۳ تبصره ۱۸ همچنین از ماده ۲۴ درخواست ۱۶۰ میلیارد تومان تسهیلات کرده است اما هنوز از سوی دولت تأمین اعتباری صورت نگرفته است. قرار بود یک ماهه پرداخت شود اما تاکنون پرداختی نشده است.

چهار ماه پس از آغاز فعالیت هیأت حمایت از صنایع در کارخانه قند ممسنی، اعتبارات تخصیص یافته تمام شده و کار به شدت کند شده است. اما در حالی که مدیران کارخانه از ارسال تقاضای تخصیص اعتبار تبصره ۱۸ می گویند، مدیرکل دارایی استان فارس می گوید درخواستی به این اداره نرسیده است.

به گزارش خبرگزاری فارس از شیراز، «قند ممسنی» نشان شناخته شده صنعت قند و شکر کشور است که از سال ۷۸ پس از قرار گرفتن در چرخه خصوصی سازی با سرعت در سراشیبی سقوط قرار گرفت.

این واحد صنعتی یکی از چندین کارخانه ای است که توسط فردی که بیست سال بعد با عنوان «سلطان شکر» در رسانه ها شناخته شد و یکی از قاتل ترین پرونده های فساد اقتصادی کشور را رقم زد در جریان واگذاری بنگاه های دولتی خریداری شد و در حرکتی نرم و خزنده رو به تعطیلی نهاد و درست در همان سال ها بود که مشکلات تأمین شکر و افزایش قیمت آن گاه و بیگاه در کشور احساس می شد. قند ممسنی که تنها واحد صنعتی موجود در دو شهرستان محروم ممسنی و رستم است، نه تنها یک واحد صنعتی تولیدی شناخته شده و توانمند محسوب می شد که از ابعاد اجتماعی و فرهنگی بخشی از هویت استان فارس و عامل رونق و نشاط اجتماعی در دو شهرستان مذکور بود.

با آغاز دولت سیزدهم و نهضت احیای واحدهای صنعتی راکد، پرونده این کارخانه نیز که اکنون با مرگ مالک اولیه در اختیار مالک جدید قرار داشت، گشوده شد و پس از طی دو سال فراز و نشیب و سلسله جلسات متعدد سرانجام با تصمیم استان، موافقت مالک و تصویب وزارت صنعت، برای احیا و بازگشت به تولید به هیأت حمایت از صنایع کشور سپرده شد.

هیأت حمایت اواخر مرداد ماه سال جاری با تعیین هیأت اجرایی سه نفره کار خود را در کارخانه آغاز کرد. تعمیرات فاز نخست کارخانه را که استحصالی محصول از شکر خام است به پایان رساند و بخشی از مطالبات کارگران را پرداخت کرد. اکنون با گذشت چهار ماه از حضور مجدد بخش دولتی در کارخانه گرچه مسیر احیا در حال طی شدن است اما کمبود اعتبارات و نبود مواد اولیه کار را کند کرده است. اردشیر باقری، نماینده ویژه استاندار در کارخانه قند ممسنی رستم و یکی از مدیران اجرایی هیأت حمایت از صنایع مستقر در کارخانه قند ممسنی رستم در گفت و گو با خبرگزاری فارس بیان کرد: تعمیرات فاز یک پایان یافت اما بعد از تست آب گرم یکسری عیوب مشخص شد که برطرف کردیم و در حال حاضر آماده دریافت خوراک است ولی چون امکان تهیه شکر خام وجود ندارد فعلاً فاز یک را رها کردیم و وارد فاز چغندری شدیم. ۱۰؛ ۱۵ درصد هم این فاز پیشرفت فیزیکی دارد اما بودجه نیست. اگر بودجه برسد ما می توانیم این فاز را هم تکمیل کرده و محصول چغندر قند کشاورزان را خریداری کنیم و کارخانه به بهره برداری برسد.

۱۰ هزار تن شکر مصرف یک ماه و چند روز کارخانه است

وی ادامه داد: چغندر محصول داخلی است اما شکر خام وارداتی است هزینه سنگینی هم باید پرداخت کرد و سرمایه در گردش بالایی می خواهد. ۲۰۰ میلیارد تومان اعتبار برای ۱۰ هزار تن شکر نیاز است که خوراک یک ماه کارخانه را تأمین می کند. باقری با بیان اینکه از چند مسیر برای شکر خام اقدام کردیم اما تاکنون به نتیجه نرسیده است، گفت: یک شرکت در حال وارد کردن محموله ۷۰ هزار تنی است و مالک در تلاش است که ده هزار تن از آن خریداری کند. وی تصریح کرد: مصرف یک ماه کارخانه ۹ هزار تن است و این میزان برای یک ماه و چند روز کارخانه می شود. اگر به طور مستمر خوراک نرسد باید دوباره کوره خاموش شود و

از کارخانه قند ممسنی درخواستی به ما نرسیده است

اما ایوب فرامرزى، مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان فارس که ۲۲ مهر ماه سال جاری به این مسئولیت منصوب شد و اکنون دو ماه از انتصابش می گذرد، می گوید هیچ درخواستی مبنی بر تأمین اعتبار از سوی کارخانه قند ممسنی در این اداره وصول نشده است. او در گفت و گو با خبرگزاری فارس گفت: در مدت دو ماهی که در خدمت استان بودیم تاکنون چندین جلسه با بنگاه های اقتصادی مختلف مثل انبوه سازان، صنایع لبنی و... گذاشته ایم و خیلی از صنایع را که به اعتبار نیاز دارند پیگیری کرده ایم اما در خصوص کارخانه قند ممسنی هنوز درخواستی به ما نرسیده است. فرامرزى خاطر نشان کرد: وظیفه داریم تا جایی که امکان دارد و منابع در اختیار ماست با در نظر گرفتن سند توسعه استان و مسائل آمایش سرزمین و همچنین توان خلق ارزش افزوده و ایجاد اشتغال به آنها کمک کنیم. وی افزود: در واقع این نکته را در نظر می گیریم که حمایت مالی چقدر توجیه پذیر است. باید منابع به شکلی هزینه شود که بالاترین ارزش برای استان ایجاد شود اما مجزا از این مسأله وظیفه ما حمایت از صنایع قوی و شناسنامه دار استان است. البته صنایع نوپا و خوش آتیه هم مشمول حمایت کامل هستند. فرامرزى اعلام کرد: اعتباراتی که به استان از محل تبصره ۱۸ تخصیص می یابد برای نهادهای حمایتی تعیین تکلیف شده اند اما برای دستگاه های اجرایی هنوز نه. مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان فارس تأکید کرد: ما تمام امکانات اعم از مادی و معنوی و تمام ارتباطاتمان چه در سطح استان و چه سطح ملی را متمرکز می کنیم برای کمک به استان. وی تأکید کرد: صنایع اساسی و پایه استان اگر احتیاج به کمک دارند حتماً با سازمان اقتصاد و دارایی ارتباط بگیرند ما قول می دهیم که هر آنچه در توانمان است برای حمایت از صنایع پیاده کنیم.

به گزارش فارس؛ به نظر می رسد بروکرانسی کلاف سردرگمی ایجاد کرده که میان جلسات و اجرای عملی تصمیمات فاصله عمیق ایجاد می کند. قند ممسنی از عدم نقدینگی رنج می برد اما دارایی استان با اعلام همکاری کامل با صنایع بیان می کند درخواستی از سوی این کارخانه دریافت نکرده است. اینکه چگونه باید این دو مرجع و دستگاه به هم متصل شوند، حلقه مفقوده ای است که گویا رسانه باید به دوش بکشد.

اگر بودجه به ما نرسد مجبور به تعطیل کردن کار خواهیم بود

وی افزود: ما نیروها را از ۹۰ نفر به ۳۰ نفر تعدیل کردیم. فعالیت این ۳۰ نفر نیرو را نیز از یک شیفت به دو شیفت کاهش داده ایم و چون قدرت خرید ابزار آلات مورد نیاز هم نداریم با لوازم یدکی موجود در انبار کارخانه قسمت هایی را که نیاز به استفاده از تجهیزات پیشرفته و گران قیمت ندارد، در حال تعمیر هستیم. اما اگر بودجه به ما نرسد مجبور به تعطیل کردن کار خواهیم بود.

شورای پول و اعتبار با سود ۲۳ درصد تسهیلات می دهد

عضو مدیریت اجرایی کارخانه قند ممسنی رستم با بیان اینکه به ما اعلام کردند که تسهیلات بگیریم، خاطر نشان کرد: در سفر رئیس جمهور، استاندار محترم از نجار زاده، رئیس بانک ملی کشور قول ۶۰ میلیارد تومان تسهیلات را گرفت اما سود این تسهیلات بالاست. شورای پول و اعتبار با سود ۲۳ درصد تسهیلات می دهد که نمی صرفد. اصلاً صنعت شکر چنین سودی ندارد که ما بخواهیم ۲۳ درصد سود به بانک بدهیم. استاندار هم پیشنهاد دادند که یک مقدار از سود بانک را به صورتی که ما بتوانیم پرداخت کنیم از محل صندوق مسؤلیت اجتماعی یارانه به ما بدهند که این هم هنوز مقدارش مشخص نیست. اما اگر اعتبارات دولتی نرسد سرانجام مجبوریم به این سمت برویم.

برای تأمین خوراک کارخانه به سرمایه در گردش بالا نیاز است

باقری تصریح کرد: در کل صنعت قند به سرمایه در گردش بسیاری نیاز دارد فقط برای تأمین خوراک یک ماه فاز شکر خام، به ۲۰۰ میلیارد پول نیاز است. برای بخش چغندری هم همین طور، حتی اگر با ۵۰، ۶۰ میلیارد تعمیرات انجام شود، ۱۰۰ میلیارد برای خرید محصول چغندر اعتبار نیاز است.

ایوب فرامرزى، مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان فارس که ۲۲ مهر ماه سال جاری به این مسئولیت منصوب شد و اکنون دو ماه از انتصابش می گذرد، در گفت و گو با خبرگزاری فارس گفت: در مدت دو ماهی که در خدمت استان بودیم تاکنون چندین جلسه با بنگاه های اقتصادی مختلف مثل انبوه سازان، صنایع لبنی و... گذاشته ایم و خیلی از صنایع را که به اعتبار نیاز دارند پیگیری کرده ایم اما در

نقاط قوت نیشکر خوزستان

سابقه کشت نیشکر در خوزستان به دوره اشکانیان و پیش از اسلام بازمی‌گردد این سابقه تا ۵ قرن پس از اسلام ادامه داشت و با شکسته شدن سد شادروان در قرن پنجم یا ششم هجری به معاق رفت و عملاً فراموش شد ایران در دوره‌های بعدی همواره واردکننده شکر و قند بود و بلوهای متعددی را در دوره قاجار همین قند رقم زد در دوره رضا خان هم همچنان ایران واردکننده بود هر چند تلاش‌هایی برای راه‌اندازی کارخانه قند شد ولی باز واردات بیشتر بود و عوارض روی واردات قند یک محل تأمین هزینه ساخت راه‌آهن سراسری بود.

اما در دهه ۴۰ کار ساخت کارخانه‌های شکر از چغندر قند شدت گرفت و احیا کاشت نیشکر هم در دستور کار قرار گرفت. ایجاد کشت و صنعت هفت تپه در زمین‌های به وسعت ۲۵ هزار هکتار به عنوان اولین شرکت نیشکری کشور بود بعد از آن کشت و صنعت کارون با ۴۶ هزار هکتار زمین و پس از آن در سال ۶۲ شرکت نیشکر و صنایع جانبی در ۸۴ هزار هکتار و در قالب ۷ کارخانه ۱۰۰ هزار تنی ساخته شد و در نهایت مزارع میان آب به وسعت ۵۵ هزار هکتار برای کشت نیشکر و بدون کارخانه در بخش نیشکری کشور ایجاد شد با این وضعیت ایران ۳۵ کارخانه چغندری تولید شکر و ۹ کارخانه نیشکری دارد که ۱۷ شرکت بورسی هستند و اینکه بحث ورود شرکت نیشکر و صنایع جانبی است که ۷ کارخانه تولید شکر را در دل خود دارد و بازدید برنامه‌ریزی شده هم برای آشنایی فعالان بازار با این بزرگ‌ترین تولیدکننده نیشکری بود

براساس آمار در سال ۱۴۰۰ میزان تولید شکر چغندری در ایران ۸۸۱ هزار تن و نیشکری ۵۸۰ هزار تن مجموعاً ۱۰۴۶ میلیون تن شکر در کشور تولید شد اوج تولید ایران سال ۱۳۹۶ بود که در آن سال ۱۰۱۴ میلیون تن شکر چغندری و ۸۷۲ هزار تن شکر نیشکری مجموعاً ۲ میلیون تن شکر در کشور تولید شد مصرف شکر نیز در کشور حدود ۲.۵ میلیون تن است

با این مقدمه می‌رویم سراغ شرکت نیشکر و صنایع جانبی که کاندید ورود به بورس است از ۳ مجموعه نیشکری هفت تپه که پس از بحران کارگری مجدداً به دولت بازگشت و هم‌اکنون با پیمان مدیریت در اختیار شرکت نیشکر و صنایع جانبی است کشت و صنعت کارون هم در اختیار بانک کشاورزی است و براساس آخرین صورت‌های مالی

منتشره سود اندکی معادل ۱۵۸ میلیارد تومان داشته و ۱۸۳۴ میلیارد تومان زیان را شاهد بوده است و با ۵۰ درصد ظرفیت مشغول بوده است پس در این میان فقط نیشکر و صنایع جانبی می‌ماند که در صورت‌های مالی ۳۰ آذر ۱۴۰۱ سودی معادل ۲۶۰۰ میلیارد تومان از درآمد عملیاتی ۱۰ هزار و ۷۰۰ میلیارد تومان داشته است و ۶ هزار میلیارد تومان هم سود انباشته داشته است مالکان شرکت نیشکر و صنایع جانبی ۴۰ درصد بانک صادرات، ۴۰ درصد بانک ملی و ۲۰ درصد سازمان خصوصی است

شرکت نیشکر و صنایع جانبی متشکل از ۷ کارخانه ۱۰۰ هزار تنی، ۸۴ هزار هکتار زمین، یک کارخانه نئوپان، یک کارخانه الکل و خمیرمایه، یک کارخانه خوراک دام و دامداری و یک شرکت خدمات صنعتی، یک تولیدکننده لوله و وسایل آبیاری است از این نظر شرکت کاملی به شمار می‌رود نیشکر از مزرعه بریده شده به کارخانه می‌رود از این نیشکر، شکر جدا می‌شود باقی مانده شامل ملاس و باگاس است ملاس به کارخانه الکل و خمیر مایه می‌رود باگاس به دوبخش فیبر ضخیم و پیت یا مغزی نرم نیشکر تقسیم می‌شود فیبر به کارخانه نئوپان و کاغذ داده می‌شود و پیت هم در خوراک دام مصرف می‌شود از آنجایی که تولید نیشکر مجموعه بالاست حدود ۷ میلیون تن بدون احتساب هفت تپه، میزان ملاس و باگاس تولیدی هم بیش از ظرفیت کنونی شرکت است لذا یک کارخانه کاغذ و دو کارخانه نئوپان

دیگر در حال ساخت است که بخشی مالکیتی و بخشی مشارکتی با بخش خصوصی است.

نقاط قوت و ضعف شرکت نیشکر اولین نقطه قوت شرکت قطعاً ۸۴ هزار هکتار زمین و حق‌آبه شرکت به میزان یک‌دهم آب کارون است که عملاً منحصر به‌فرد است و از نظر شرکت غیرقابل تکراری است.

دومین نقطه قوت این شرکت مدیرعامل آن دکتر عبدالعلی ناصری است دکتر ناصری استاد دانشگاه با تحصیلات آبیاری و زهکشی است در کنار تخصص قطعاً نیشکر بهتر و کم‌حاشیه‌تر مدیریت شده است و این به دلیل عرب و بومی بودن ناصری است همین جایگاه عشیره‌ای و مردمی ناصری باعث شده مجموعه کنونی با ۲۷ هزار نفر پرسنل تنش خاصی نداشته باشد از سوی شرکت به صورت بهینه با مسأله آب و خشکسالی برخورد داشته و در این زمینه تجربه خوبی دارد.

سومین نقطه قوت نیشکر موقعیت جغرافیایی شرکت در کنار بازار بزرگ کشورهای عربی است که در کنار بازار داخل، پتانسیل خوبی برای حتی واردات شکر خام و تصفیه و صادرات آن می‌دهد کشورهای عربی بزرگ‌ترین بازار شکر منطقه هستند که امکان تأمین نیاز خود را ندارند. چهارمین نقطه قوت نیشکر تنوع محصول و امکان ایجاد ارزش افزوده بالا از تولید محصولات دیگر است شرکت طرح‌هایی برای تولید کودهای شیمیایی، اسانس اکالیپتوس و کاغذ و نئوپان دارد. شرکت پتانسیل کاهش سهم شکر از

فروش کلی خود را دارد. شرکت حدود ۶۰۰ هزار تن شکر امسال تولید می‌کند که اگر آن را به قیمت رسمی ۲۵۵۰۰ بفروشد ۱۵۳۰۰ میلیارد تومان درآمد خواهد داشت این در حالی است که شکر در بازار به قیمت ۳۵ تا ۴۰ هزار تومان به دست مصرف‌کننده می‌رسد از طرفی در بازار عراق همین شکر بالای ۵۰ هزار تومان است (فاصله شرکت تا مرز به حدی کم است که دو کارخانه شرکت در زمین‌های اشغال شده در دوران جنگ واقع است) همین قیمت‌گذاری دستوری حداقل ۶ هزار میلیارد تومان از شرکت خارج می‌کند که این پول می‌تواند صرف پرداخت بهتر به کارگران، افزایش سرمایه‌گذاری‌ها و تناسب بخشی به سود با ارزش‌داری‌های شرکت شود

ورود نیشکر به بازار سرمایه گام مثبتی خواهد بود اول به دلیل سهم مهم این شرکت در صنعت تولید شکر باعث کاهش فشارهای دولتی به این صنعت خواهد شد در همین حال با حضور سهامداران جدید در شرکت روند بهره‌وری آن بهتر خواهد شد و محدودیت‌های کنونی سهامداری بانک‌ها در این شرکت برطرف خواهد شد لذا شرکت می‌تواند به اجرای طرح‌های خود سرعت دهد. در همین حال به دلیل ماهیت هلدینگ شرکت عرضه شرکت‌های تابعه از جمله ۷ کارخانه تابعه، الکل و خمیر مایه، نئوپان و دامداری و خوراک دام در آینده فاصله ارزش‌داری و سودآوری شرکت را پر خواهد کرد لذا نباید نگران P/E بالا شرکت در هنگام ورود به بازار بود.

همايون دارابي

